

ACC. NR M. 12559 : 1 - 12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Hilding Järnsten, Skåners*
Härad: *Uppvidinge* Berättare: *Carl Johan Skåhlgen*
Socken: *Hälleberga* Berättarens yrke: *f. d. åkare*
Uppteckningsår: *1951 ; inl. 1953* Född år *1866* i *Hälleberga*

Helg och högtid vid glasbruken i äldre tid.

LUF 77

Skriv endast på denna sida

FRÅGOR ANGÅENDE HELG OCH HÖGTID VID GLASBRUKEN I ÄLDRE TID.

- 1) När slutade arbetet på lördagen? Gjordes särskilt fint inomhus och utomhus till söndagen? På vad sätt? Vad användes lördagskvällen till?
- 2) Var söndagen arbetsfri eller förekom söndagsarbete vid glasbruken? Mellan vilka tider på dagen? Vad för arbeten var det i så fall fråga om? Förekom sådant söndagsarbete året om eller endast vid vissa tillfällen? Hur långt tillbaka förekom dylikt söndagsarbete?
- 3) Hur tidigt steg man upp på söndagarna? När steg man upp på vardagarna?
- 4) Var måltidstiderna andra än på vardagarna? När intogs de olika måltiderna? På vad sätt skilde sig maten på söndagen från den på vardagen? Dukades det särskilt fint?
- 5) Hur gick män, kvinnor, barn klädda på sön- och helgdagar? Hade alla söndagskläder?
- 6) Gick man i kyrkan? Ansågs det att man borde gå i kyrkan? Vad ansåg man om sådana personer som sällan eller aldrig gick i kyrkan? Hur var man klädd vid kyrkbesök? Hur ofta gick man i regel? Hur ofta till nattvarden? Vilken dag eller vilka dagar på året gick man till nattvarden? Hade man särskild klädsel, när man gick till nattvarden?
- 7) Hur tog man sig till kyrkan? Till fots? Med skjuts? Med båt? Beskriv utförligt ett kyrkbesök i äldre dagar och ange vilken kyrka det gäller! Fick man sitta var man ville? Var det trångt i kyrkorna?
- 8) Samlades man eljest på söndagarna? Var? Förekom möten och sammankomster? Var någonstans och av vad för slag? Vid vilken tid på dagen?
- 9) Hur tillbragtes söndagen i hemmet? Vilka sysslor förekom? Vilka förströelser? Lästes ur någon postilla e.d.? Förekom husandakt? Även på vardagar? Vad för läsning fanns i hemmet? Vilka böcker? Vilka tidningar?
- 10) Förekom några nöjen? Företogs utflykter? Vart? Hur ofta? Hur tillgick därvid?
- 11) Var det någon skillnad på gifta och ogifta arbetares söndagsfirande? På ungdomens och de äldres?
- 12) Förändringar i moraliskt och religiöst hänseende: Ansågs det vara synd att dansa? Spela kort? Använda sprit? Vad ansåg man om nykterhetsrörelsen? Vad ansåg man om de frikyrkliga? Förhållandet arbetare - arbetsgivare? Förekom strejker? Vad ansåg man om strejker? Förekom framställningar från arbetarna om högre löner, kortare arbetstid o.d.? Hur möttes dessa framställningar från arbetsgivarnas sida?
- 13) Fotografier i anslutning till frågorna 5,6,8,10.

ACC. NR M. 12559:1

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1. Arbetet fortskred kontinuerligt, s. k. rundgång, på så sätt, att när glaset var färdigsmält, började arbetet med blåsningen, och när massan var slutarbetad började smältningen på nytt o.s.v. Arbetstiden kunde därför inträffa på vilken tid av dygnet som helst, även på lördagskvällar och söndagar. Varje månad arbetades 18 å 19 pass. Mästaren fick sedan - mellan passen - skära glaset, och anläggaren packade detsamma. Någon fritid utöver sovtiden fanns praktiskt taget inte.

Lup 77

1.

ACC. N:R M. 12559:2.

2. Se vid svar nr 1. (Målerås 1890)

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

SP.

ACC. N:R M. 12559:3.

3. När smältan var färdig, sprang "stoppepojken" och väckte blåsarna, oavsett vilken tid på dygnet eller vilken veckodag det var.

(Stoppare = eldare. Denne "stoppade" = lade in ved i den tidens ugnar.)

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3.

ACC. N:R M. 12559:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

4. På grund av vad förut nämnts - under svaren 1 - 3 - var
det ingen egentlig skillnad på söndag och vardag. Måltiderna
fingo intagas på de tider, som bestämdes av arbetspassets för-
läggning på dygnet.

4.

ACC. N:R **M. 12559:5.**

5. Kvinnor och barn kunde nog ibland ha något bättre kläder
på sig om söndagarna.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

5.

ACC. N:R M. 12559:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6. Några av de äldre besökte kyrkan, om arbetstiden tillät.
De yngre sällsynt. Ingen fäste något avseende vid detta. Natt-
vardsgång obligatoriskt vid konfirmation. Osäkert om det blev
någon mera gång. Vid kyrkobesök användes huvudsakligen mörka
kläder.

6

ACC. N:R M. 12559:7

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7. Vanligen gående till fots. Skjuts sällsynt. Man var tidigt
uppe för att träffas vid sammanringningen. Därefter uppsöktes
respektive stolar i kyrkan. De olika gårdarna bytte stolar var-
je år. Ibland kunde kyrkan vara fullsatt. Det gäller Hälleberga
kyrka i Växjö stift, men då Målerås är beläget c:a 12 km. däri-
från, har kyrkan inte haft så stor dragningskraft på befolk-
ningen här, som på de bruk vilka ligga närmare en kyrka.

7

ACC. N:R M. 12559:8.

8. Under den lilla fritid som förekom, var man mestadels hemma i var och en sitt.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

8

ACC. N:R · M. 12559:9

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

9. Söndagar tillbringades under lika former som vardagar.

9

ACC. N:R M. 12559:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

10. Nöjen sällsynta. Några ungdomar kunde vid något tillfälle,
när arbetet tillät, gå till en främmad kyrka, exempelvis Älg-
hults, c:a 13 km., Ekeberga, c:a 18 km., etc.

10.

Ungdomarna kunde också träffas vid något vägskäl eller
någon ödegård, där dans och lek förekom, m. m. (!)

ACC. N:R **M. 12559: //**

11. På fritid sutto de äldre mestadels hemma, och ungdomarna

kunde roa sig enligt svar under nr 10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

//

ACC. N:R M. 12559:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

12. Det ansågs vara syndigt att dansa och spela kort. Det var skamligt att använda sprit, och nykterhetsrörelsen ansågs vara god. De frikyrkliga sades sprida falsk lära. Strejk räknades som okynne.

12

Högre löner och ordnad arbetstid var det fråga om ibland, men under den korta tid härvarande, gamla glasbruk var i drift, blev det - såvitt bekant - ingen egentlig ändring.